

Rua de captius

© 2014, hereus de Francesc Grau i Viader
© 2014, Marta Marín-Dòmine, per al postfàci

1a edició: 1981
1a edició en aquesta col·lecció: gener de 2014
© d'aquesta edició: Club Editor 1984, S.L.
Carrer Coves d'en Cimany, 2 – 08032 Barcelona
www.clubeditor.cat

ISBN: 978-84-7329-181-1
Dipòsit legal: B. 710-2014

Disseny original: Txomin Arrieta
Imprès a Romanyà Valls

Tots els drets reservats.
Prohibida tota forma de còpia.

Francesc Grau i Viader

Rua de captius

Amb un postfaci de
Marta Marín-Dòmine

CLUB EDITOR
BARCELONA

*Als meus fills: Maria Mercè, Anna Maria,
Francesc i Montserrat, els quals, mancats d'in-
formació com tanta gent de la seva edat, m'han
preguntat diverses vegades com eren els camps
de concentració espanyols.*

Els camps de concentració van ser construïts en l'odi i el menyspreu per l'home en nom d'una ideologia boja.

JOAN PAU II
(Auschwitz, 7 de juny de 1979)

I

La columna de presoners arribà a la plaça.

—*Alto... ¡Mar!*

La veu de comandament esclafi seca, com una fuetada, i la formació es deturà.

—*Derecha... ¡Mar!*

El cansament ens forçava a moure'ns amb feixuguesa i l'execució no va sortir amb la perfecció que el sergent desitjava. Manà que la formació retornés a la posició inicial.

—*Derecha... ¡Mar!* —repetí després.

Vam girar a la dreta a l'uníson.

Les cames, engebrides, s'obstinaven a tremolar visiblement.

—*Mientras esperáis ser interrogados ocuparéis este lado de la plaza. Entretanto podéis descansar.*

Si bé la majoria de portes romanien encara closes i els carrers plens d'enderrocs, el poble oferia un aspecte força més animat que el dia abans. Fins i tot, entre el tragí de vehicles militars i l'incessant anar i venir de tropes, s'hi descobria la presència d'alguns paisans que s'havien amagat davant la imminència del combat i que un cop passat el perill retornaven a la llar. Molts d'ells trobarien la casa esfondrada a causa del bombardeig a què fou sotmès el poble abans d'ésser ocupat per les forces nacionals.

El capvespre avançava majestuosament sota un cobricel d'ombres morades. Finia un dia que havia estat intensament

fred. Per a nosaltres, els homes que acabàvem d'arribar a la plaça formant part de la calamitosa processó de vençuts, a més de fred havia resultat extremament agitat i, sobretot, immensament infaust.

Vint-i-quatre hores abans, el nostre batalló es veié obligat a batre's en retirada cedint terreny a l'enemic. La nostra voluntat de resistència havia resultat inútil i, impotents, empenquérem la fugida.

Si bé la infanteria s'acomentà de foragitar-nos del poble, l'artilleria no parà d'hostilitzar-nos i els seus projectils encara ens perseguiren una bona estona. L'esgarip de les granades no parà d'acompanyar-nos i, amb l'espoleta a temps, explotaven abans de tocar a terra escampant un ruixat de metral·la.

Quan el comandant donà l'ordre de deturar-nos en uns pujols des dels quals plantaríem cara a l'enemic, la fosca ja havia caigut sobre els homes que corriem en desbandada i ens proporcionava una mica d'assossec. En aquesta ofensiva les tropes franquistes empraven sempre la mateixa tàctica: avançar de dia i descansar durant la nit. Disposàvem, doncs, d'unes hores de calma que calia afrontar. No era gaire probable que les posicions on ens acabàvem d'establir es veiessin atacades abans de la sortida del sol. Això no obstant se situaren les metralladores en punts estratègics, s'apostaren uns quants homes en llocs avançats i ens vam posar a la feina de construir defenses. Es tractava de gent bregada i àdhuc els més joves havíem pres part en diverses operacions. Sabíem per experiència el valor d'un bon parapet i ens lliuràrem a la tasca amb un vigor impropï del cansament de tants dies de lluita contínua i del rosari de nits passades en blanc.

Els soldats de transmissions, amb el rodet lligat a l'esquena, estenièn el fil que uniria telefònicament el capità de

la companyia amb la plana major del batalló, situada força més enrera.

Teníem la seguretat que l'atac es produiria; hauríem pogut fixar amb exactitud l'hora en què l'enemic el portaria a cap i, sobretot, que el resultat ens seria advers. D'ençà que havia estat romput el front, en una ofensiva iniciada per l'adversari dos dies abans de Nadal, ens debatíem en contínua retirada. Els nostres efectius s'havien debilitat extraordinàriament a conseqüència de la Batalla de l'Ebre i resultava impossible de deturar l'avanç d'un exèrcit replet de moral i amb abundor de material. Darrerament nosaltres ens vèiem en la necessitat d'estalviar la munició, i els disparats de la nostra artilleria eren cada vegada més espaiats.

A trenc d'alba el comandant passà a inspeccionar la posició i, al mateix temps, comprovar l'estat d'ànim dels tres-cents homes que constituíem el batalló. La resta, fins a vuit-cents de què constava quan començà l'ofensiva, s'havia anat perdent en les successives desbandades, entre morts, ferits, presoners i fugitius. El comandant, home d'uns trenta anys, alt, ben plantat i pulcrament vestit, no perdia el comport per crítica que fos la situació. Parlava sempre en català excepte quan dirigia un parlament a la totalitat del batalló. Va fer uns comentaris sobre els parapets que acabàvem de construir, ens adreçà unes breus paraules de coratge i, dirigint-se al capità que l'acompanyava, li preguntà:

—¿Has comprovat si aquella cota està guarnida?

—Fa una estona que hi he fet anar dos homes a esbrinar-ho.

—Em temo que el batalló que havia d'enllaçar amb nosaltres pel flanc esquerre...

En aquell precís instant els dos homes als quals s'havia referit el capità retornaven a la posició i les notícies que portaven no eren gaire tranquil·litzadores. Al pujol més proper

no hi havien trobat ningú. El que venia a continuació era defensat per un sergent amb una vintena d'homes que havia aconseguit reagrupar. Al que queia més lluny s'hi observava moviment de tropes però no havien pogut precisar si eren nostres o contràries.

—Envia dues seccions a la cota desguarnida —manà el comandant—. Si no tenen temps de construir-hi rases, que es resguardin com bonament puguin aprofitant el roquisser.

Un motorista de l'Estat Major va deturar-se uns trescents metres abans d'arribar a la posició i pujà a peu fins al cim. Es quadrà militarment davant el comandant, li lliurà un comunicat i se'n tornà de seguida. El curs de les operacions no invitava gaire a fer estaries en una posició tan avançada.

—¡Aqueixos de l'Estat Major viuen als llimbs! —comentà el comandant quan l'hagué llegit—. Ens ordenen que rectifiquem la línia i que ocupem les cotes 521 i 527 “encara que això signifiqui cedir terreny a l'enemic”.

—¿Cedir terreny? —va fer el capità amb estranyesa—. Si ens fos possible de complir l'ordre, el que faríem seria avançar i no retrocedir. Deuen estar confosos. No crec que ignorin que aquestes cotes es varen perdre abans-d'ahir.

La claror, de mica en mica, s'anà imposant a la fosca i la tènue llum de l'albada deixà pas a un dia asserenat. Si no anava errat de comptes havíem entrat a l'any 1939. Però a cap dels qui estàvem apostats als parapets no se'ns va acudir de felicitar l'any nou als companys que eren més a prop. Teníem el trist convenciment que aquell ninou no seria gaire venturosós i que el fet de desitjar-nos una mútua felicitat no canviaria gens la sort que ens esperava. Tothom tenia l'atenció posada als tossals d'enfront, en un dels quals es trobava enfilat el poble que havíem hagut d'abandonar el dia abans.

El sergent Tíller, que malgrat la seva joventut es comportava com un pare, recorria els llocs ocupats pels homes del seu escamot i ens donava les últimes instruccions.

—Estigues atent a aquella clariana del bosc —va dir-me—. És un pas gairebé obligat i intentarem sorprendre'ls amb foc encreuat.

—¿Per què, Tíller? —vaig preguntar-li—. ¿Per què tot això, si darrera nostre no hi ha ningú disposat a fer-los front?

—Aquesta podria ser una raó...

—¿Tu creus que val la pena?

Em va estrènyer el braç, amb afecte, com el dia que vaig entrar en combat per primera vegada.

—Procura sobreviure —va dir-me contristit—. Seria tan absurd haver reeixit a salvar la vida fins ara i perdre-la precisament avui...

Foren les últimes paraules que em dirigí. Quan unes hores més tard el vaig tornar a veure, ja no em va conèixer. Expirava amb una bala al ventre, tot ell sacsejat per un tremolor convuls que se li parà en sec quan exhalà el postrem sospir. La fatalitat porta els homes, tot sovint, a situacions oposades, adverses. Per fi en Tíller havia assolit, amb la mort, aquella pau que tant anhelava en vida i per la qual havia lluitat abrivadament. El nostre sergent havia caigut mortalment ferit, d'una forma ben anodina, en intentar socórrer un xicot que creia encara viu però que, en realitat, ja era mort.

El dia de Cap d'any es presentava Iluminós com poques vegades. La mica de vent, lleuger i extremament fred, esvaï la calitja que enterbolia l'atmosfera i va fer que l'aire esdevingués transparent com el cristall. El sol s'elevava per damunt dels serrats de la nostra esquena i estenia sobre el paisatge ensonyat una munió de clapes daurades. A la llunyania sonaren uns trets de fusell i el seu eco s'escampà pel silenci de les valls com un repic de castanyoles. S'apropava

l' hora tan temuda del combat. No podia treure'm del cap les paraules del sergent i, des que me les havia dites, em repicaven pel cervell com el ressò d'aquells dispars distants. "Seria tan absurd... Seria tan absurd...", em repetia obsessivament.

Sonà la primera canonada i, tot seguit, el projectil esclatà davant dels parapets. L'artilleria contrària, coneixedora de les nostres escasses possibilitats, s'havia situat a primera línia i disparava amb tir rasant. Entre la detonació de la descàrrega i l'explosió de la granada encara no havien transcorregut dos segons. Es tractava d'un dispar de tempteig per si calia fer alguna correcció. A continuació obriren foc una pila de bateries. Els projectils queien amb encert tot al llarg de la línia, acabada de compondre, desgavellant els parapets. El maçolament constant de l'artilleria ens obligava a romandre aferats a terra, sense poder alçar el cap, amb la cara amorrada al sòl pedregós. Un bastonet, premut rabiosament amb les dents, evitava que l'espetec de dotzenes de granades, esclatant alhora, ens esbotzés els timpans. Contínuament ens sentíem sotragats per les explosions més properes, materialment colgats de sorra i pedres. La metralla brunzia paorosament a frec nostre i es clavava a terra amb un cruixit sec, esfereïdor. La pols i el fum de la pólvora tornaren l'aire espès, gairebé palpable. Al nostre damunt planava un núvol fosc que impedia el pas del sol. Feia la impressió que el dia, caminant a recules, retrocedia altre cop a l'albada. Una coïssor irresistible ens abrusava els pulmons i ens feia tossir constantment. Les branques esqueixades dels troncs eren projectades enlaire com si fossin lleugers plomalls. L'udol dels projectils es confonia amb els crits desesperats dels ferits que reclamaven l'assistència dels portalliteres. I els canons disparaven... disparaven... disparaven sense donar-nos ni un sol instant de repòs.

L'acció demolidora de l'artilleria feia el seu efecte. La voluntat de resistència començava a minvar i si no hagués estat

perquè sabíem que l'única esperança de salvació consistia a quedar-nos quietes, ben aplanats a terra, hauríem cedit a l'impuls d'arrençar a córrer.

Cap de les nostres peces, suposant que encara ens en quedés alguna en condicions de disparar, no efectuà una sola descàrrega que contrarestés la virulència del foc enemic.

Tot d'una cessà el canoneig i començà el tamborineig de les metralladores. Les bales xiulaven altes, intencionadament, per evitar que ocasionessin baixes entre les seves pròpies forces. Coneixíem molt bé aquella tàctica que consistia a avançar emparats per la fumera i aparèixer sobtadament a poques passes davant nostre. Però també havíem après a anul·lar-la i ens disposàrem a repèllir l'atac disparant, a cegues, contra la cortina polsosa produïda per les explosions. Havíem de mantenir-los prou allunyats per tal que, quan es diluís el fum, les bombes de mà no arribessin a les nostres defenses i, menys encara, que l'assalt es realitzés a la baioneta ja que en una lluita cos a cos estàvem en franc desavantatge a causa del major nombre d'atacants.

Quan es dissipà el fumeral vam veure que l'adversari reculava acuitat pels nostres disparats. Tal com m'havia dit en Tíller, els degué sorprendre el foc encreuat i corrien enrera deixant una estesa de morts i ferits.

—¡Són moros! —cridà una veu.

Les metralladores crepitaren amb més intensitat. Els fusellers disparàvem i tornàvem a carregar amb tanta celeritat com ens era possible, fins que els canons dels fusells van quedar roents com si sortissin de la fornalla.

—¡Que Allà us empari, fills de la gran puta! —vaig sentir que cridava en Barceló, des d'un parapet proper al meu.

De moment havíem resistit. Nosaltres també teníem moltes baixes i els homes que jeien morts a les rases, o espargits a trossos pels efectes de l'artilleria, resultava impossible

reemplaçar-los. Els qui havíem reeixit a salvar la vida sabíem que darrera aquell atac en vindria un altre i un altre... La nostra era una lluita perduda. Tan perduda que, després d'un canoneig més persistent que l'anterior i unes quantes passades de l'aviació llançant bombes, haguérem de sortir dels amagatalls amb les mans enlaire. Aquella vegada els disparats contra la broma no havien fet cap efecte. Les forces atacants aconseguiren infiltrar-se pel flanc esquerre i varen escometre'ns per darrera tallant-nos la retirada. Només pogueren escapar els més decidits a base de valor i bombes de mà.

Mentre esperàvem ésser sotmesos a interrogatori ens resguardàvem del fred apilotant-nos en un grup compacte al recés de les parets de l'església. Els qui ja havien prestat declaració formaven un altre grup a la banda oposada de la plaça.

Un cordó de soldats impedia que els presoners passéssim d'un costat a l'altre i ens esquitlléssim de l'obligada declaració. Si bé tothom havia estat advertit de la prohibició de fer cap comentari, no podien evitar que els qui sortien del local on es portava a cap l'interrogatori i es dirigien al seu grup proferissin exclamacions en veu baixa, les quals donaven una idea força clara de com anaven les coses allí dins.

—¡Porten una mala llet espantosa! —rondinà un vailet, tot passant.

I ràpidament es reintegrà al grup corresponent, confonent-se amb la colla que, com els bens d'un ramat, s'apinyaven en un racó per donar-se escalf mútuament.

Em costava de comprendre què pretenien amb aquells interrogatoris. Si el que es proposaven era adquirir informació sobre l'estat del nostre exèrcit i la situació exacta de les nostres línies, com s'acostuma a fer en totes les guerres, no calia pas que ens consultessin a tots. I si el que volien era saber la nostra actuació a l'exèrcit republicà, em semblava ab-

surd que, militars com eren, no compreguessin que tot el que havíem fet era en compliment d'unes ordres superiors impossibles de contravenir. Mentre esperava que m'arribés el torn, no aconseguia endevinar cap a quin costat podien anar dirigides les preguntes ni el perquè de les exclamacions dels interrogats.

—¡Ep, tu! —vaig cridar a un xicot—. ¿Com ha anat això?

Va semblar com si es despertés bruscament d'un malson. Mirà enrera, s'assegurà bé que els soldats de vigilància no podien sentir-lo i exclamà irritat:

—¡Una solemne cabronada!

I arrencà a córrer cap al racó de la plaça oposat al meu.

En el precís moment de caure presoners ens havien obligat a treure'ns l'uniforme i les sabates i canviar-ho pel que els nostres adversaris portaven posat, roba vella i sabates atrotinades. Més tard vingué l'espoliació dels efectes personals: el rellotge, l'anell, la ploma estilogràfica, la cartera, l'encenedor, la cantimplora...

Un soldat m'ordenà que em posés a la cua. Havia arribat l'hora de prendre'm declaració i, amb aquell interrogatori denigrant, l'única cosa que encara em quedava: la dignitat.

Vesprejava. Des de la plaça podia veure's, entre dos llostrs, el perfil difús dels pujols on havíem caigut presoners. Una munió de fogueres, amb total menyspreu envers l'emic, indicaven la situació de les línies franquistes. Tenien la seguretat que al seu davant ja no hi havia pràcticament adversari i es permetien el luxe de menysprear-lo encenent un seguit de focs que marcaven la seva situació, sabedors que cap canonada no torbaria el seu beatífic son de vencedors. Es pot dir que el combat lliurat aquell dia seria l'última resistència organitzada que havien hagut de superar. De llavors ençà les tropes republicanes de l'Exèrcit de l'Est es replegarien en una desbandada que no trobaria aturador. El *resistir*

es vencer que el doctor Negrín havia assajat com a recepta desesperada no faria res més que prolongar l'agonia d'un exèrcit ferit de mort. Les tropes que defensaven Catalunya donarien l'esquena a l'enemic en una fugida ininterrompuda que impressionaria per la seva magnitud. Milers de combatents rendirien les armes sense lluita, sense ànim d'entaular una batalla que sabien perduda d'antuvi. Dotzenes de milers de soldats esperarien, amagats, l'avanç de les avantguardes nacionals i es constituïrien presoners sense disparar cap tret. Una llarga llista de pobles cauria diàriament en poder de l'exèrcit triomfador i, en molts d'ells, la seva entrada seria esperada amb bandes de música i banderes desplegadas; unes banderes confeccionades d'amagat, amb por d'ésser sorpresos per les últimes ramalades de les tropes disperses, i aprofitant retalls de les que s'havien arriat poca estona abans. L'escena d'abaltiment que nosaltres protagonitzàvem a la plaça d'aquell poble s'aniria repetint a cada plaça de cada poble.

Havia començat la gran derrota...

—¡Són una trepa de brètols! —digué, com parlant amb si mateix, un home que sortia de l'interrogatori.

Encara era possible que lluny del front (d'alguna manera s'hauria d'anomenar la línia que marcaria l'avanç dels uns i la fugida dels altres) l'optimisme guiés la mà d'algun capitost republicà i l'impulsés a guixar una ratlla sobre el mapa. “¡Que les nostres tropes s'atrinxerin en aquesta serra!”, exclamaria amb candidesa, ignorant que aquell traç ja hauria estat ultrapassat per l'enemic. Probablement un altre de menys graduat i, per tant, amb més coneixement de la realitat, en marcaria una altra força més enrera. “Que la infanteria se situï aquí i que l'artilleria emplaci les peces en aquest fondal”, diria. El pobre home no sabia que, en la desbandada del dia abans, l'artilleria hauria passat per aquell fondal sense deturar-s'hi i que els pocs canons que haurien pogut salvar no fa-

rien cap més dispar per manca de munició; que la infanteria a la qual ell havia manat de fer front “aquí” corria com esperitada amb l’única dèria d’assolir una altra ratlla, impossible de modificar, que se’n diu frontera; que si ell no deixava ràpidament el mapa i el llapis, si no s’espavilava a fugir en comptes de perdre el temps somniant fronts de color vermell sobre un tros de paper rebregat, corria el risc de quedar copat per unes forces que ja haurien superat totes les línies que ell pogués guixar.

Era la desfeta de l’exèrcit que defensava Catalunya... El xicot que feia cua darrera meu em tustà l’esquena.

—Encara hem estat de sort —va mormolar, conformat—. Si ens arriben a agafar els moros ¡rai! Crec que han assaltat una posició propera a la nostra i hi han fet una destrossa espantosa.

El vent s’anà tornant més gelat en acostar-se la vesprada i, de tant en tant, una rafegada s’esmunyia pels estrips de l’uniforme i ens mossegava rabiosament les carns enfredorides.

Cap a la banda d’Agramunt sonaren uns trets. Sorpresos per aquells dispars inesperats, vam tombar el cap en la direcció on havien petat els tirs.

—*No es nada importante, muchachos. Vuestros antiguos jefes se levantan la tapa de los sesos* —va dir, a tall de mofa, un dels soldats de l’escorta.

Aprofitant aquella distracció momentània de la gent vaig desfer-me del meu Diari. Casualment em trobava al costat d’una casa esfondrada pels efectes del bombardeig i, dissimuladament, vaig llençar-lo entre els enderrocs. Potser un altre dia, quan tot allò de la guerra hagués passat, em seria possible recuperar-lo. Era un quadern ordinari, una llibreta sense cap valor material, però que jo tenia en gran estima. L’havia conservat des que vaig marxar de casa i a les seves pàgines, malmeses per la inclemència del temps i el rigor de

la campanya, hi havia anat anotant les meves vivències de la guerra.* Tal com anaven les coses vaig creure millor llençar-lo que no pas exposar-me que caigués en mans dels qui m'havien d'interrogar. Ningú no m'havia vist fer-ho i això em tranquil·litza una mica. Però a mesura que s'anava reduint la cua i s'apropava el moment de prestar declaració, vaig sentir-me envaït d'un desassossec estrany. Només quedaven mitja dotzena d'homes davant meu. Aviat em tocaria a mi i això em produïa unes ganes incontenibles d'anar de ventre, d'orinar, de beure un glop d'aigua que m'amorosís la gorja, de fer alguna cosa que retardés, per uns instants, el temut interrogatori.

—Doncs jo no tinc gens de por —va dir-me el noi que em precedia a la fila—. Al meu pare van estar a punt de matar-lo les patrulles de control. A casa sempre hem estat gent de dretes. El pare era un antic militant de la Lliga però quan esclatà la guerra i va veure que li perillava la vida, les seves simpaties es decantaren cap a la Falange. Cada vespre, un cop tancades les portes de la farmàcia, a casa tenim farmàcia, ¿saps?, posàvem *Radio Sevilla* i escoltàvem el general Queipo de Llano. Només et diré que em sé la lletra i la música de “Cara al sol” i els punts de la Falange de memòria. ¿Quina por vols que tingui, jo?

—*Pasad vosotros dos* —va ordenar-nos el soldat de la porta.

Quan vam entrar començava l'interrogatori als dos vailets que havien passat abans que nosaltres. Estaven drets, en posició de “ferms”, davant una taula llarga plena de papers. Dos oficials, asseguts a l'altra banda, prenién nota de les respostes

* Quaranta anys després de llençar el seu diari de guerra, Grau i Viader el va “recuperar” escrivint un diari fictici intitulat *Dues línies terriblement paraleles*, publicat el 1978 i reeditat per Club Editor el 2009. La darrera paraula d'aquesta obra és deliberadament truncada: “recup”. (N. de l'E.)

dels seus respectius interrogats. De vegades feien uns comentaris entre ells i si el presoner vacil·lava a contestar li etzibaven un rest de preguntes, tots dos alhora, per veure si, atabalat, es contradèia.

—¿Tú también eras camillero?

—No señor.

—¿Qué eras, pues, ranchero?

—No señor: fusilero.

—¡Hombre! Por fin hemos dado con un valiente que se atreve a confesar que se ha llevado por delante a muchos de los nuestros. ¿A cuántos has liquidado?

—Que yo sepa a ninguno.

—¡Mira que tiene gracia, el tío ése! Por lo visto las bajas que hemos tenido nos las hemos hecho nosotros mismos, ¿verdad?

—Que yo sepa... —insistí el xicot.

—Esto se lo cuentas a tu padre y a lo mejor se lo cree. ¡Nosotros no! Y en tu pueblo, ¿a quién pringaste en tu pueblo?

—A nadie, señor. Yo era muy joven cuando empezó todo...

—Entonces te incorporaste voluntario, ¿no es así?

—No, señor, soy del cuarenta y uno.

—¿A qué partido perteneces?

—A ninguno. Puede usted comprobarlo.

—Pues claro que lo comprobaremos. ¡No faltaría más! Y cuidado que te pillemos en falso. ¿Qué graduación tenías en el ejército rojo?

—Soldado raso, señor.

—¿Y esta señal en tu guerrera?

—Es de los galones del sargento nacional que me ha quitado la cazadora y, a cambio, me ha dado la suya.

—¿Oyes lo que dice este rojo de la mierda? —preguntà l'oficial al seu company.

—Y también me ha quitado las botas —precisà el xicot.

—¿Y encima te atreves a decir que te ha robado las botas?

—*Sí, señor, me las ha quitado y no me ha dado ningunas a cambio* —afirmà amb valentia el presoner, assenyalant els peus descalços.

—*Pues entérate bien: en el Glorioso Ejército Nacional no hay ladrones; sólo caballeros. Repite eso de que un sargento te ha robado la ropa y las botas ¡y te pego un tiro aquí mismo!*

Mentrestant l'altre oficial, de caràcter més reposat, interrogava el vailet que tenia al davant.

—*¿Cómo te llamas?*

—*Quírico Buch Gou.*

—*¡Escucha esto!* —exclamà l'oficial, dirigint-se al seu company—. *¡Para que luego nos digan que estos tipos no ladran! Anda, muchacho, repite el nombre y enséñame tu documentación.*

—*No la tengo* —va dir el presoner.

—*¿No tienes documentación?*

—*La llevaba en la cartera...*

—*Bien, ¿y dónde está tu cartera?*

—*Me la han...*

—*¡No me digas que también te la han quitado nuestros soldados! No me lo digas o lo vas a lamentar el resto de tu asquerosa vida.*

—*No señor; no lo digo.*

—*¿Qué has hecho, pues, con tu cartera?*

—*La he perdido* —va rectificar el presoner en vista del caire que agafava la cosa.

—*Di, mejor, que la has hecho desaparecer porque contenía algún documento que no te interesaba que viéramos.*

—*No señor, la perdí.*

—*¿Cuándo y dónde?*

—*No lo sé... no lo recuerdo exactamente...*

—*No te acuerdas, ¿verdad? Pues lleváoslo y haced que recobre la memoria. ¡Ya verás con qué rapidez lo vas a recordar todo!*

Dos soldats van emportar-se el presoner cap a l'interior del local.

—*¡Otro!* —cridà l'oficial.

El noi que escoltava *Radio Sevilla* i se sabia la lletra i la música de “Cara al sol” i els punts de la Falange, avançà decidit cap a la taula. Es quadrà militarment i saludà amb el braç alçat i la mà estesa.

—*¡Arriba España!* —va dir amb energia.

Els dos oficials es van mirar, sorpresos.

—*¡Ya ves por donde nos ha salido un camisa vieja!*

I els dos oficials, divertits, encara rigueren una bona estona.

—*Me siento orgulloso de encontrarme en la Zona Nacional* —emfasitzà, impertèrrit, el noi de la farmàcia.

—*Si tantas ganas tenías de estar con nosotros, ¿por qué no te pasaste a nuestras líneas?*

La pregunta el desconcertà un xic. Vacil·là un moment.

—*Es que mi padre* —contestà finalment— *estuvo a punto de morir asesinado por los desalmados de la FAI y pensé que si me pasaba...*

—*¿Por qué querían matarle?*

—*Mi padre es de derechas. Siempre militó en la Lliga pero cuando...*

En sentir anomenar la Lliga, l'oficial de geni més viu descarregà un cop de puny sobre la taula. Amb la fúria del cop alguns papers van caure a terra, la qual cosa l'enfutismà més encara.

—*¡Separatistas! Esto es lo que son los de la Liga. Unos fanáticos que se creen de raza superior. ¡A la mierda Cambó y su manía de catalanizar España! ¿Qué diablos se había creído ese loco? ¡Catalanizar España! ¿Pensaba, acaso, que los buenos españoles íbamos a consentir un insulto semejante? Nosotros acabaremos, para siempre, con todos los ilusos separatistas, empe-*

zando por Companys y su Generalidad y terminando con la gente como tu padre.

El noi s'anà posant nerviós. Evidentment no esperava una rebuda com aquella.

—*A mi padre... la FAI quería... siempre fue de derechas... —quequejà.*

—*Esos de la FAI son unos pobres imbéciles. ¿Qué les costaba haberle pegado cuatro tiros? Nos hubieran ahorrado el trabajo de fusilarlo nosotros.*

El vailet balbucejà unes paraules inconnexes. Estava tan esbalaït que no s'adonà que barrejava les dues llengües i tan aviat parlava en castellà com ho feia en català.

L'oficial, fora de si, donà la volta a la taula i li clavà un cop de puny a la cara que el féu anar a rebotre contra la paret. Es disposava a colpejar-lo novament quan va intervenir, conciliador, l'altre oficial.

—*¡Déjale, hombre!* —va dir, agafant-lo pel braç—. *El chico se ha puesto nervioso... Está como aturdido...*

—*¡Perros catalanes!* —cridava l'altre—. *¿Cuándo dejaréis vuestro orgullo y hablaréis en cristiano?*

El pobre noi romania amb el cap cot, completament anorreat. Tremolava esporuguit i, inconscientment, es passava el dors de la mà per la cara amb la intenció d'eixugar-se la sang que li rajava del nas. Però amb aquest gest, gairebé instintiu, només aconseguia escampar-se-la i acabà amb tot el rostre empastifat. El noi de la farmàcia, tan eufòric una estona abans, ofería un aspecte llastimós de debò.

—*¡Llévao slo!* —cridà l'oficial.

Els dos soldats d'abans se l'emportaren cap a l'interior.

L'oficial deixà de fregar-se el puny adolorit i agafà la ploma. Amb un gest va indicar-me que m'apropés.

—*Vamos a ver... ¿Cómo te llamas?*